

Russische oorlogsmachine en schaak

Beschrijving

Onder de kop *Onthuld: De banden tussen het wereldschaak en de Russische oorlogsmachine*• bericht de Oekraïense sportjournaliste *Daria Meshcheriakova*¹ over de banden van Rusland met de Wereldschaak-bond (FIDE), de internationale schaakwereld en de methoden die Rusland en Poetin gebruiken om schaken en schaaktoernooien te misbruiken voor hun politieke doelen.

De banden tussen het Kremlin en schaken zijn diepgeworteld. En als *Arkadi Dvorkovitsj* man de vage grens tussen politiek en sport belichaamt, is het *Arkadi Dvorkovitsj*. Met zijn grijzende haar en kalme glimlach lijkt de president van de Wereldschaakbond (FIDE) een middelmatige sportambtenaar. Maar die ongevaarlijke verschijning verhuult Dvorkovitsj's opmerkelijke cv als *topapparatsjik* van het Kremlin, waar hij van 2012 tot 2018 vicepremier was onder het regime van Poetin. Daarvoor was hij senior adviseur van de toenmalige president *Dmitri Medvedev*, nu een van de meest agressieve publieke voorstanders van de oorlog tegen Oekraïne. Later was Dvorkovitsj lid van het presidium van het Russische technologische innovatiecentrum *Skolkovo*.

In 2018 werd hij verkozen tot FIDE-voorzitter, als opvolger van *Kirsan Illjoemzjinov*. Dvorkovitsj's vrouw, *Zumrud Rustamova*, leidde ook bijna tien jaar het Cypriotische kantoor van de investeringsmaatschappij *Nafta Moskva* van de Russische oligarch *Sjeyman Kerimov* en bekleedt belangrijke posities in Russische metaalbedrijven, aldus *Daria Meshcheriakova*. Noch Dvorkovich noch zijn vrouw hebben sancties opgelegd gekregen van de EU of de VS, maar de Oekraïense president *Volodymyr Zelensky* legde Rustamova in 2023 wel sancties op.

De FIDE is tegenwoordig een instrument van het geopolitieke werk van Rusland•, vertelde *Oleksandr Kamysjin*, hoofd van de Oekraïense Schaakbond, aan POLITICO. *Hij is de drager en uitvoerder van taken die vanuit het Kremlin worden uitgevoerd*•.

Oud-wereldkampioen *Garry Kasparov* bekritiseert eveneens de rol van de FIDE als instrument voor de Russische politieke doelstellingen. Hij was enige tijd actief als oppositiepoliticus in Rusland, maar verliet het land nadat enkele van zijn politieke vrienden waren vermoord. De Russische staat, staatsbedrijven en enkele Russische oligarchen waren lange tijd de belangrijkste financiers van de *Wereldschaakbond*.

In ruil daarvoor gebruikten Russische delegaties internationale schaaktoernooien in verschillende

landen om politieke en economische contacten te leggen. Kasparov omschreef de FIDE als de *“buitenlandse hand”* van de KGB.

Malcolm Pein, een Britse schaker, organisator en journalist, zei dat de bestuursstructuur van de FIDE onder leiding van Dvorkovich is veranderd, waardoor belangrijke posities in Russische handen zijn geconsolideerd. *“De FIDE staat volledig onder Russisch gezag. Met behulp van aanzienlijke middelen hebben ze Dvorkovich aan het presidentschap weten te binden en de grondwet gewijzigd”*, aldus Pein.

“Als je op de website van de FIDE kijkt, zie je dat veel sleutelposities door Russen worden bekleed, maar het allerbelangrijkste is natuurlijk de positie van president”, voegde hij eraan toe. *“Dvorkovich bevindt zich in een lastige positie, omdat hij moet proberen de belangen van een wereldwijde sportorganisatie te verzoenen met de belangen van de dictatuur die een ander land is binnengevallen”*. Ondanks de lange schaduw die zijn banden met het Kremlin werpen, beweren Dvorkovichs verdedigers dat hij er slechts op gericht is ervoor te zorgen dat concurrenten niet onterecht worden gestraft door bredere geopolitieke conflicten. Dvorkovich heeft gezegd dat de ethische beslissingen van de FIDE erop gericht zijn ervoor te zorgen dat *“sporten, waaronder schaken, toegankelijk blijven voor spelers van over de hele wereld”*.

default watermark

Dvorkovich kroont de nieuwe Wereldkampioen Gukesh

Dvorkovich wordt misschien gezien als een pion van het Kremlin die zich langzaam en strategisch beweegt in saaie vergaderzalen over de hele wereld, maar Poetin heeft ook een duistere ridder die met roekeloze effectiviteit direct op vijandelijk gebied optreedt.

Sergey Karyakin, een schaakgrootmeester geboren op de Krim – het Oekraïense schiereiland dat in 2014 illegaal door Rusland werd geannexeerd – is al jaren een uitgesproken voorstander van Poetins oorlog. De laatste tijd heeft hij zijn schaakstukken ingeruild voor een actieve rol aan het front, waar hij de visie van Moskou op het conflict via de ether promoot. Op zijn sociale media laat Karjakin zien hoe hij wapens levert aan Russische troepen aan het front. *“Hij doet eigenlijk niet alleen aan propaganda”, vertelde Peter Heine Nielsen, de Deense coach van meervoudig wereldkampioen Magnus Carlsen, aan POLITICO. “Hij staat aan het front en levert wapens. Het is het ergste wat er ooit in de geschiedenis is gebeurd. Het voldoet aan alle voorwaarden voor een levenslang verbod.”*

In september 2024 werd Karyakin benoemd tot vertegenwoordiger van de bezette Krim in de *Russische Federatieraad*. Deze samenwerking met het Kremlin maakt sportsancties politiek gevoelig voor Dvorkovich, die nog steeds onder druk staat om internationale normen in evenwicht te brengen met zijn relatie met de Russische autoriteiten. *“Karyakin doet veel schaakactiviteiten voor Verenigd Rusland [Poetins politieke partij], en ziet dat vaak samen met Medvedev, bijvoorbeeld, Dvorkovich – voormalige baas,”* zei Nielsen. *“Karyakin geniet bescherming, en dat zal gevolgen hebben voor Dvorkovich als hij hem schorst.”* Hij opperde dat westerse regeringen – zoals de EU heeft gedaan – sportorganisaties zouden moeten omzeilen en hun eigen verlamme sancties zouden moeten opleggen: *“Ik zal de Britse regering zeker aanmoedigen om dat te doen.”* Karyakins grimmige zaak onderstreept de bredere strijd van internationale sportorganisaties om ethische normen te handhaven te midden van toenemende geopolitieke druk. *“Het is die typische afweging,”* zei Nielsen. *“Maar de redelijke vraag is: waarom doen FIDE en anderen hun werk niet?”*

Na de Russische aanval op Oekraïne werden Russische sportfederaties gesanctioneerd en uitgesloten van internationale wedstrijden, waaronder schaken. Russische atleten mogen deelnemen aan individuele schaaktoernooien, maar alleen onder de *FIDE-vlag* en zonder dat het volkslied wordt gespeeld op wedstrijden op hoog niveau. De Russen dringen al lange tijd aan op opheffing van de sancties, maar de internationale weerstand is (momenteel) nog te groot.

Rusland organiseert een groot aantal schaaktoernooien in de bezette gebieden, wat een schending van het internationaal recht is. Oekraïne protesteerde hiertegen bij de Wereldschaakbond. Volgens onderzoek van *Daria Meshcheriakova* werden pogingen om de Russische Schaakbond te verbieden echter geblokkeerd door FIDE-commissieleden met banden met Rusland.

In juni vorig jaar (2024) deed de *Ethische Commissie* van de FIDE een stevige uitspraak tegen de Russische Schaakbond (RCF), waarbij die organisatie een schorsing van twee jaar kreeg opgelegd na een klacht van de Oekraïense Schaakbond.

De aanklachten waren ernstig:

- het organiseren van schaaktoernooien in bezette gebieden,
- het samenwerken met gesanctioneerde personen en
- het schenden van FIDE's eigen neutraliteitsbeleid.

In de uitspraak werd Dvorkovich ook berispt.

Maar in een controversiële wending vernietigde de commissie een groot deel van deze uitspraak in hoger beroep. Op 13 september werd het een boete van € 45.000 en werd Dvorkovich berisping volledig ingetrokken.

Nielsen verzette zich fel tegen de uitspraak. *Door de straffen te verzachten, legitimeert de FIDE de acties van RCF in bezette gebieden*, zei hij. Hij merkte op dat regionale schaakfederaties op de Krim en Donetsk formeel waren geïntegreerd in het Russische systeem, een duidelijke schending van de statuten van de FIDE en de territoriale soevereiniteit van Oekraïne. *De FIDE heeft een oogje dichtgeknepen*, voegde Nielsen eraan toe. *Dit gaat niet over kinderen die schaken; het gaat over Rusland dat bezetting door middel van sport institutionaliseert.* • Critici hebben erop gewezen dat Russische schaakcompetities op de Krim en in de Donbas bijzonder sinister zijn.

De Ethische Commissie van de schaakfederatie bestaat uit zeven leden. Volgens officiële documenten werd het besluit om de sancties te versoepelen genomen door drie personen:

- Francois Strydom, voorzitter van de commissie uit Zuid-Afrika,
- de Amerikaan David Hater en
- de Indiër Ravindra Dongre.

Strydom, een Zuid-Afrikaanse advocaat en al jarenlang schaakbureaucaat die volgens Nielsen uiteindelijk een beslissende rol speelde in de versoepeling van de sancties, bekleedt ook een prominente positie als hoofd van de *Kamer voor Geschillenbeslechting* verbonden aan de *International Boxing Association* (IBA), een organisatie die onder vuur ligt en wordt geleid door de Russische functionaris Umar Kremlev.

De connecties van de ervaren functionaris (onthuld door het Oekraïense sportnieuwsplatform *Tribuna*) met *SILA International Lawyers*, een advocatenkantoor dat verschillende Russische sportorganisaties vertegenwoordigt, wakkerden de beschuldigingen van partijdigheid verder aan. Strydom reageerde niet op het verzoek van POLITICO om commentaar, maar beschreef op een openbare Facebookpagina de kritiek op zijn banden met Rusland als *complottheorie*.

Tegenstanders van de Russische invloed in het schaken zijn echter nog niet schaakmat gezet, en hun verzet wordt geïllustreerd door mensen zoals Nielsen en zijn vrouw, *Viktorija Āmilytā-Nielsen*, een voormalig voorzitter van het *Litouwse parlement*. Nielsens reis van veelbelovende jonge schaker tot coach van wereldklasse en uitgesproken activist is gevormd door zijn ervaringen in Rusland. Vroeg in zijn carrière reisde Nielsen naar Russische schaakcentra om te leren van hun rijke traditie in de sport, maar hij zag hoe schaken verweven was met oligarchische en politieke invloeden. *Ik was een van die westerlingen die geloofden dat betrokkenheid bij Rusland tot vrede zou leiden*, zei hij. *Ik zie nu hoe naïef ik was*.

Nielsens wereldbeeld werd verder gevormd door zijn vrouw, *Āmilytā-Nielsen*, die eveneens schaakgrootmeester is. Ze maakte op zesjarige leeftijd kennis met schaken en behaalde al vroeg verbluffende overwinningen, waaronder Europese en Wereldkampioenschappen voor de jeugd. Nadat ze als volwassene de overstap naar de politiek maakte, werd *Āmilytā-Nielsen* een belangrijke steunpilaar voor Oekraïne in Litouwen. Ze zorgde ervoor dat haar parlement resoluties aannam waarin de agressie van Moskou werd veroordeeld en Rusland werd erkend als staatssponsor van terrorisme.

Haar onwrikbare steun voor Oekraïne versterkte Nielsens eigen politieke activisme. *Het feit dat ik in Litouwen woonde, waar het begrip voor Rusland scherper is, en het leiderschap van mijn vrouw in*

deze uitdagende tijden zag, heeft mijn perspectief enorm beïnvloed'', vertelde hij aan POLITICO. 'Ze ging in 2021 naar de frontlinie en vertelde me haar indrukken over deze oorlog. Dat deed me heroverwegen wat Rusland eigenlijk in Oekraïne doet'•

Toen Rusland in 2022 de invasie lanceerde, werd Nielsen een van de meest uitgesproken voorstanders van de Oekraïense soevereiniteit in de schaakwereld. Hij sloot zich aan bij de Oekraïense grootmeester *Andrii Baryshpolets* tijdens de FIDE-verkiezingen van 2022, een ongelukkige uitdaging voor Dvorkovichs leiderschap. *'Ik aarzelde aanvankelijk om me aan te sluiten bij de FIDE-presidentscampagne, maar gezien de nauwe banden tussen schaken en politiek, en geïnspireerd door de inzichten van mijn vrouw over de rol van Oekraïne en Litouwen, voelde ik het als mijn plicht om op te komen voor transparantie en integriteit in de schaakwereld,'*• zei hij.

default watermark

Daria Meshcheriakova

1 **Daria Meshcheriakova** is een Oekraïense sport- en politiek journalist. Geboren in Loehansk in Oost-Oekraïne, volgde ze haar opleiding aan de *Kyiv-Mohyla Academie* en de *Universiteit van Jena*.

Ze woonde in *Kiev* en werkte voor *Segodnya* en andere media, vóór de Russische invasie in 2022. Ze bleef werken, nadat ze haar toevlucht zocht in *Kosovo*. Tijdens de French Open van 2023 ging ze met tennisster *Aryna Sabalenka* in gesprek over de invasie, waardoor de speelster haar volgende persconferenties moest overslaan.

Datum aangemaakt

2025/05/08

default watermark